F. D. G.

DISSERTATIONEM MEDICAM,

DE

VARIETATE CIBORUM,

CONS. NOBILISS. ET EXPERIENT. FAC. MED.
IN REGIA ACADEM. UPS.

MODERANTE

VIRO NOBILISSIMO ATQUE GENEROSISSIMO

CAROLO à LINNÉ,

EQUITE AURATO DE STELLA POLARI,
S:Æ R:Æ M:TIS SUEC. ARCHIATRO,
MED. ET. BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.
ACAD. SCIENT. PARIS, PETROPOL. UPSAL. HOLM. BEROL. IMP.
NAT. CURIOS. LOND. ANGL. MONSP. TOLOS. FLORENT.
EDIMB. BERN. NIDROS. CELLENS. MEMBRO.

PUBLICÆ CENSURÆ SUBMITTIT,

STIPENDIARIUS STIEGLERIANUS,

ADOLPH. FRIED. WEDENBERG

HOLMENSIS,

IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE XIX. DECEMB.
MDCCLXVII.

HORIS ANTE MERID. SOLITIS.

UPSALIÆ,
LITTERIS JOHAN. EDMAN, REG. ACAD. TYPOGR.

D. D.
PROOEMIUM.

Quemadmodum omne Viventium genus ea natum eſt lege, ut moriatur, unde Vitam Seneca viam ad mortem perſapienter appellat; ita omnia certe animantia cum metu quodam mortis naſcuntur, bujusque uſuram lucis tremula tanquam manu accipiunt. Nibil profecto tanti faciunt mortales, quanti vitam, pretioſiſſimum illud ac vere divinum naturæ munus, proptereaqve ad propoſitam ſibi metam baud properant, verum, tardius tanquam eundo, longiores anfractus & diverticula quæcunque & quærunt, & ſummo omnes ſtudio præoptant, Sicut Sanitas illibata eſt vita, ita acerrimi mortis impetus ſunt Morbi, ultimique, quod nos manet, fati totidem velut prodromi. Sanitas præſtantisſimum jure meritoque bumanæ dicatur vitæ depoſitum, quipe quo felices ab infelicibus vere diſtingvantur. Humanum genus tot licet incommodis, a bello, morbis contagioſis, ſervitute, paupertate, luctu ex cariſſimorum funere vel damno, aliisque, quarum innumerus eſt numerus, calamitatibus, exortis miſere eheu! vexetur; dum integra tamen & inconcuſſa permanſerit valetudo, omnis ferendo fortuna vincenda eſt, validisque ſuſtinenda bumeris atque lateribus. Hinc quem omnium ſæpe pauperrrimum babemus, ubi ſanitate gaudet ac firmo corporis robore, ditiſſimus, ſi quid video, verius prædicetur oportet, utpote qui ſplendidam aliorum miſeriam, ipſiusque vel Cæſaris vel Croeſi ægrotantis fortunam

fortunam cum ſua haud ſane commutabit. Illa igitur Scientia, quam Diætam nominamus, inter ſumme neceſſarias utiliſſimasque merito numeranda eſt, quippe quæ ſola vitam nobis prorogare, ac foedam morborum phalangem, ne erumpant, auſpicato prohibere poterit. Hinc mirari profecto ſubeſt, quod iſthanc Scientiam, quæ hujus fundamentum vitæ felicitatis ponit, non omnes eodem niſu ſtudioque didicerint, nec re ipſa ſolito diligentius exercuerint. At forte ratio in promtu eſt: nimirum Juvenes, etiamnum vegeti firmaque præditi valetudine, de humanæ ſortis fragilitate ne ſomniant quidem, nedum ſerio cogitant, demum licet ſeniores debilioresque ſimul facti hæc querula jactent vota:

O mihi præteritos referat ſi Juppiter annos!

Juſtum ſanitati pretium ſtatuere didicit fere nemo, niſi qui illam deſiderat, morboque implicatur vehementi; neque tantopere quisquam ſuo gaudet ac lætatur ſaniori ſtatu, quemadmodum ille, qui ex morbo nuper peſſimo graviſſimoque convaluit. Quod ſi vivam omnes hujus cognitionem haberemus, quin multo mercaremur cautius atque prudentius, non equidem dubito. Miramur Principes ſæpe potentiſſimos, hominesque ad ſummum honoris faſtigium evectos, de eodem, quod ſuam haud norint felicitatem, detrudi, ac præcipites tanquam agi; Hominem vero, unicum habentem corpus, ſuæ commiſſum curæ ac regimini, de ſtatu ſanitatis feliciſſimo, in interitum usque, immoderate id gubernando, præcipitare, nec re nec dictu inopinatum atque mirabile cuiquam obvenit. Idcirco nobis nunquam ſat & abunde perſvaſum erit, Diæteticam corporis ac ſanitatis curam in omni vita apprime utilem eſſe ac neceſſariam.

§. I.

Vita in continuo eſt motu: nervi, fibræ atque humores corporis humani perenni motu agitantur. Siquidem vero omnis motus terit & deterit, ipſum facile deſtrueretur corpus, niſi novas indies particulas, loco detritarum, acquirendo, ſe ſuasque ſemper vires reficeret. Hinc neceſſitas cibi potusque; hinc exercitationis uſus, quæ alimenta corpori adplicabit, ac ſomni, qui aſſimilabit. Cibus varius omnino eſt, & longe diverſiſſima dantur nutrimenta; Selectio itaque cibi ſua ſe commendat neceſſitate. Permultum enim intereſt, utrum corruentem murum calce & argilla, an alia quacunque reficiamus materie. Animantibus, pro ſua cuique natura, propria præbuit cibaria ſapientiſſimus rerum Conditor. Sic *Inſectis* diſtinctis *ſingulare* tantum alimentum dedit, e. g. *Phalænæ Bombyci* folia Mori, *Papilioni urticario* folia Urticæ dioicæ; *Papilioni Braſſicæ* folia Braſſicæ, & ſic in ceteris. Illis autem, quæ majora præſtantioraque ſunt animantia plura cibi genera conceſſit idem providum Numen, nempe *Pecoribus* Vegetabilia, *Feriſque* demum Carnes; *Homini* vero, præ aliis omnibus, ditiſſimum penum, ac culinam mirifice inſtructam large copioſeque donavit; Is enim alimenta capit ſua a *Pericarpiis* carnoſis & *Seminibus*, a *Radicibus*, *Caulibus*, *Foliis* & *Floribus*, ab *Animalibus*, *Avibus* denique & *Piſcibus*. Quin Americæ incolæ Serpentes quoque *Boades* comedunt, quemadmodum Auſtrales nonnulli

Ranas

Ranas, Nos *inſecta Cancros*, & Arabes *Gryllos*; immo vero etiam vermibus, *Pholadibus*, *Oſtreis ac Mutylis* & *Helicibus*, uti notum eſt, veſcimur, ſcilicet

Non aër, non pontus, non terra denique cuncta,
Sufficiunt noſtræ vix elementa gulæ.

Quum tot igitur tamque varia cibi genera unum idemque efficere nequeant extractum, animalium licet partes in *Gelatinam*, vegetabilium vero in *Emulſionem* abire debeant, quam neceſſarius ſit prudens ciborum delectus, vel me tacente, ſat dilucide patet. Neque neceſſe eſt ediſſeri a nobis, quot jam dudum ARS COQUINARIA invenerit ciborum præparationes, certe innumeras, ut ingerenda nempe palato gratiora, teneriora, mollioraque ac digeſtioni demum faciliora reddantur, idque inprimis per *exſiccationes*, *coctiones*, *aſſationes*, *elixationes*, *frixationes*, *tuſiones*, & id genus alia, in quibus Ars coquinaria, noviſſimo hoc tempore, ingentes ac propemodum ſtupendos fecit progreſſus. Præparationes ciborum longe plurimas exiſtere, jam antea veteres haud dubie rati, multis referunt, quemadmodum, ſuo etiam ævo, teſte *Apicio*, decarnabant, deſignabant, caraxabant, exoſſabant, carpebant, ſubcultrabant, concidebant, confringebant, terebrabant, trudiculabant, ſurculabant, & quid non? At vero ſi reſurgerent, ſcripta noſtri temporis coquinaria viſuri, hæc inter ac Apicii de re Culinaria libellum magis intereſſe, quam inter Cubæ Hortum ſanitatis ac Syſtema Naturæ, nullo negotio eſſent deprehenſuri. Cum itaque omnia corpori, in hominis reſtitutionem, ingerenda, ſive ſpecies ipſas, ſive præpa-

randi ſpectes modum, diverſiſſima fuerint, noſtrum utique erit, omni cura ac ſollicitudine providere, ne parum hæc inſpecta vel examinata ventriculo offerantur. Et cum omnia, quibus veſcimur, ſecundum ſuam quodque naturam, in corpus agant humanum; ciborum ſelectionem, admodum neceſſariam, aſſidue maximoque opere commendandam arbitramur.

§. II.

Quandoquidem corpus humanum compoſitum magis, quam reliquorum eſt animantium, quo omnes fere ipſorum, ſaltem plurium, quoque peragat functiones, neceſſe eſt, ut infirmitatibus etiam pluribus obnoxium ſit; quo enim corpus magis compoſitum, eo etiam celerius frangitur. Et inſuper, quo major homini cibi potusque eligendi copia fuerit, hoc citius ille ac facilius nubem, quod ajunt, pro Junone, nocitura pro ſaluberrimis, arripere utique poteſt. *Plinius*, *Seneca*, aliique veteres, quod homo frequentioribus, quam bruta, morbis laborat, in diverſum & varie commixtum cibi genus omnem transferunt culpam, dicendo: *multos morbos multa fercula fecerunt*, & mentione demum facta infinitæ apparatuum cibi morborumque varietatis, *coquos*, inquiunt, *numera*. Hinc veteres pariter, ac recentiores, Annalium Scriptores] gentium vel fortiſſimarum ruinam ac interitum e luxu, omnia effeminante, tanquam e ſuo derivant jugi puteo ac ſcaturigine. Dubiam certe palmam *Themiſtocli* feciſſet inclitus Perſarum *Xerxes*, ni copias in aciem duxiſſet, uti numero infinitas, ita emollitas plane, omnique

omnique deperditas luxu. *Hannibalis* quoque milites multo ſe fortius geſſiſſe credimus, ni Campana marcuiſſent luxuria, vino, ſcortis, epulis, per totam hiemem confecti. Et denique, niſi *Romanis* ſub auſpicio ductuque *Julii Cæſaris*, olim fortiſſimis, luxu tandem dilapſa fuiſſent robora corporum animorumque, *Gothis* forte, per vim quamcumque, haud facile ſuperabiles fuiſſent, armis antea fere invicti. Quemadmodum igitur omnis ævi Hiſtoriarum Scriptores, quidquid gentium fractum ſit debilitatumque, luxui id adſcribendum putant; ita & Medici, quotquot prope fuerint, multitudinem morborum, quibus jamdiu ingemuit humanum genus, innumeris ejus ferculis ac cibariis tribuiſſe videntur.

§. III.

Antequam vero longius progredimur, luxum ab ipſa ciborum varietate probe, uti fas eſt, diſcernere, vel ſaltem quid per luxum, funeſtiſſimum illud Reipublicæ ac univerſis gentibus malum, intellectum velimus, paucis disquirere lubet. LUXUS itaque id nobis dicendum, quod carum eſt ac pretioſum, & naturæ minus congruens. Veterum *Romanorum* luxuriem temporis iſtius eruditi verbis ſat apertis definiunt optimeque deſcribunt. Ita nempe *Plinius* de SERVILIO RULLO: ad hanc, inquit, luxuriam ſeu potius inſaniam acceſſit, ut ſolidum Aprum Romanorum primus apponeret. *Athenæus* celebre recenſens CARANI convivium, dicit unicuique convivæ integrum aprum appoſitum in quadratis lancibus auro præcinctis, argenteis jaculis transfixum. *Plutarchus* in vita M. ANTONII quoque

que refert, in ejus culina cœnæ, tempore, octo fuiſſe apros, nec multis convivis paratos; unde *Juvenalis*: *Quanta eſt gula, quæ ſibi totos ponit apros!* Veteres quippe *Romanos* luxu omnes, quotque novimus, gentes immane quantum viciſſe conſtat: neque vero tam palato ac guſtui placitura, quam potius rariora quævis & juſto carius emta præoptabant, nihil certe majoris, quam a remotisſimis petitum terris, facientes. Hinc itaque *Petronius* in Satyrico:

Ales Phaſiacis petita Colchis,
Atqve Afræ volucres placent palato,
Quod non ſunt faciles: at albus anſer,
Et pictis anas renovata pennis,
Plebejum ſapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque Arata Syrtis;
Si quid naufragio dedit, probatur.

Quidquid enim quæritur, optimum videtur. Magni itaque pretii tum temporis fuit *Pavo Samius*, *Hædus Ambraccius*, *Attagene Phrygia*, *Grus Melica*, *Pelamis Chalcedonica*, *Muræna Tarteſia*, *Aſellus Peſſuntius*, *Scarus Cilliceus*, *Pectunculus Chius*, *Oſtrea Tarentina*, *Palma Ægyptiaca*, *Nux Tacia*, *Glans Iberica*. Qvin etiam ÆSOPUS pater dicitur linguas avium, humana vocales lingua, cœnaviſſe. VIDELIUS POLLIO Murænas humana carne paſtas appoſuit. HELIOGABALUS Luſciniarum linguas, Pſittaci capita, Gallorum criſtas, Camelorum calcaria conviviis appoſuit, teſte Spartano; & 100 Struthionum una cœna, ad edenda cerebella, adhibuit, notante Lampridio. PUBLIUS MIMUS, poſtquam ſervitutem exuerat, ſine Abdomine nulla cœna memoratur.

Sumen

Sumen, Romanorum deliciæ, usque adeo commune eſſe coeperat, ut uſum hujus Legibus, quas dicunt, Sumtuariis, prohibere cogerentur, quum omne alias Suillum genus luxu, forte per totam regionem, deletum fuiſſet. Sumen vero triplex erat. 1. Vulva Suis gravidæ. 2. Vulva Suis virginis, ſeu ſterilis. 3. Vulva uno die poſt partum exſecta. Ad hæc accedit *Abdomen* cum ubere, uno die poſt partum occiſa Sue, a fœtu non hauſtum. Hæc aliaque his gemina fœdiſſimi nomen luxus haud dubie merentur. Ab hoc vero alienus eſt hujus, quo vivimus, ævi luxus, quippe quem in *Thea*, *Coffea*, *Saccharatis*, *Vinis*, *Commeſſationibus* poſt cœnam in multam noctem, chordis Muſicis, ſimilibusque conſiſtere novimus. Huc *Compotationes* ſuo etiam jure referantur, dum corpus permultis variisque inebriantibus, Mero ſcilicet, Cereviſia, Spirituque frumenti incaleſcit, ac ſupra modum oneratur. Contra autem id omne cibi genus, quod varie licet præparatum ac diverſiſſimum, e noſtro tamen penu depromtum, aut parvo ſaltem emtum habeamus, perperam luxus nominari credimus. Quidquid enim ab altero comedamus, alterius parſimonia cibi tanquam compenſatur. Neque vero luxum appellemus, ſi quis Ribeſia, Ceraſa, Pruna, Melones, Poma, Pyra, qualia ſuus ipſi hortulus ſuppeditat, appoſuerit, aut e cella pecuaria Lac, Butyrum, Caſeum, Lardum, Tomacula, Botellos & denique Iſicia depromſerit; hoc enim, quantumvis multiplici, parabili tamen victu, non eſt, quod prohibeatur, unico licet cibo exſaturari queat. Nemo itaque exiſtimet,

ſtimet, me, varias commendando ciborum ſpecies, luxui, avitæ virtuti inimiciſſimo, vel tantillum indulgere.

§. IV.

Unaquæque gens ſui plerumque baſin alimenti a certo quodam genere habet. Sic Arabes *Dactylis* inprimis veſcuntur, Ægæi *Caricibus* ſeu *Ficubus*; Perſæ quidam *Piſtaciis*; Europæi plerique *Cerealibus*, Lappones *Carnibus*, Sinus Perſici incolæ atque Norvegi vitam *Piſcibus* maxime ſuſtentant. Hæc tamen ſimplicia varie præparantur, ut varium præbeant ſaporem. Plebeji autem ac ultimæ ſortis homines in minori ciborum varietate ac apparatu acquieſcere neceſſum habent, quemadmodum contra opulentiores ſuum magis variantem præparatumque appetunt victum. *Vegetabilia* minorem requirunt apparatum, quippe natura ipſa fructus maturatos efficit atque ad nutrimentum idoneos; Olera, Radices & Caules coctione tantummodo egent, qua, ſi paulo duriores fuerint, faciliores molliores que reddantur. *Carnes* vero, ut guſtui ſint accommodatæ, diligentius ac majori cura præparandas, quis, quæſo, neſcit? crudis enim carnibus aut piſcibus comedendis, perpaucorum, niſi fame dominante, asſveſcere poſſunt ventriculi. Non me quidem fugit, quod *Samogetis* parum referat, utrum carnes piſcesque crudos, an coctos comedant, quin etiam ab Epiſcopo Aboënſium Reverendiſſimo D. D. *Menandro* accepimus, *Kalmuckenſes* milites Anno MDCCXLII, Aboæ commorantes, equo ruſtici, nundinas celebraturi, in platea occumbente, corium cadaveri mox detraxiſſe, ac crudam ejus

ejus carnem poſt aliquot horas, ibidem devoraſſe. *Bartholinus* quoque in *Medicina Domeſtica*, pag. 244. hunc in modum ſcribit: *Grönlandi*, qui nuperis annis ad nos advecti optima valetudine fruebantur, quamdiu carnes crudæ ab iis comedebantur. Neque ignoramus *Hottentottas* carnes leviter ſupra prunas torrere, ſæpiſſime vero crudas, ac inter duos tantum lapides contuſas edere carnes. Sibi vero habeant iſti, quidquid neceſſitas ac conſvetudo ipſis ſuggerit alimenti; verum haud ſciam, & valde equidem mirer, iſtine magis, quam alii phthiſi laborent; ab ipſo enim naturæ ordine obſervavimus, quod ne Simiis quidem hujuscemodi arriſerit victus. Major ſaltem corporis motus in hoc reqiritur vivendi genere, quo nomine Sedentariis atque Otioſis haud conveniens eſt cibus. Vario autem apparatu, nimirum exſiccatione, coctione, & præſertim aſſatione, palato gratæ ac utiles redduntur carnes, cum plurimis, quæ ex iis parantur, ferculis.

§. V.

In allatis modo diximus, Medicos morborum multitudinis cauſſam in ipſam ferculorum multitudinem varietatemque conferre. Hanc ipſorum ſententiam obſervationes ſat multæ confirmare videntur, quippe quibus edocti novimus, Eremitas aliosque permultos debile morboque diutino enectum corpus, per ſimplicem tantum victum, ad occiduam usque ſenectutem ſuſtentaſſe, quamobrem omnem fere ciborum varietatem, veluti peſtem, fugiunt atque condemnant. Nondum memoria excidit ſimplex quidam nec callidi ingenii veteranus litte-

rarum *Studioſus*, qui, aliquot ante annos, eandem hanc Upſaliæ ſervavit Diætam. Per totum nempe primum ſemeſtre Halece veſcebatur, per ſecundum Salmone, ac per tertium denique Carnibus, immo vero etiam per quartum, mirabile dictu, Caſeo atque Butyro. Neque tamen, id quod certiſſimum eſt, optima uſus eſt valetudine. Ad me quod adtinet, quorundam de ciborum varietate opinionem haud ſine multa exceptione affirmandam opinor. Ut, quod res eſt, paucis dicam, aut omnia me fallunt, aut varia in prandiis cibaria plus hercle proſunt, quam nocent, quemadmodum id fuſius jam atque uberius exponam. Quod ſi ipſam intuemur naturam, omnium facile magiſtram, hanc in ipſa ſe VARIETATE jactare, nullo negotio animadvertimus. Illa enim in omnibus mutationis ſtudioſiſſima eſt, ac varietatis amica. Hiems & Æſtas; Ver & Auctumnus; Diluculum, Meridies ac Veſper alternis ſemet vicibus excipiunt. Arbores, Herbas, Gramina, Muſcos varie & mirifice commixtos cernimus. Inſecta, Aves, Piſces, aliaque diverſisſimi generis ac ſpeciei animantia videmus. Quin & terra ipſa innumeris veſtita eſt ſpeciebus florum, qvorum ne unum quidem alteri, ſive colorem ſpectes, ſive odorem amoenitatemque cogites, omnino ſimilem judicaveris. *Fructus* terræ non uno eodemque anni tempore matureſcunt. Immo noſtra ipſorum *ætas*, qua animum ac corporis ſtaturam, qua indolem & voluptates, mirum quantum nos variat atque immutat. Enimvero infra lunam omnia, maxima, minima, viciſſitudini ac variationi ſunt obnoxia

noxia. Puerulos videmus totos ſæpe dies, multo ſudore madentes, ludere, & quanquam ſubinde defatigati fuerint, nulla tamen laſſitudo ludos impedit, quum eosdem variare didicerint. *Mathematicus* vero, qui ſua in arte perardua ſubtilique, calculos ſubducendo, operoſe verſatur, veſpertino tempore perinde lasſatus eſt, ac ſi totam ad aratrum diem ſudaſſet; ſcilicet amant etiam alterna Camenæ. *Scenica Scripta*, triſtibus ac lætis dulce commixta, per plurimas horas legere, aut recitatas exaudire, quis, quæſo, gravabitur? At vero, ubi *Sacerdos* concionetur aut Publicus prælegat *Profeſſor* de certo quodam, utiliſſimo liceat, argumento, tædium, intra horulæ unius alteriusve ſpatium, multos longe maximum capit. Concentus *Muſicus* usque adeo nos per totam ſæpe diem delectat, ut ſecundis auribus ſummaque animi voluptate eundem exaudire queamus, dummodo alternat Melodiam; ſin vero eodem tenore juſto diutius continuetur, vix humanæ tolerandus eſt patientiæ. Ita *Ventriculus* etiam comparatus eſt, qui jucundo utique cibo delectatur, ſi varius modo fuerit. Eligas velim ſvaviſſimam amygdalæ placentam, aut gelatinam, aut victum qvemcunque opipare paratum, ea lege, cuiquam apponas, ut hoc, nec alio, per binas hebdomades cibo ſaturetur, videbis hunc primo cibi aſpectu eo usque faſtidientem, ut ipſum ne leviter quidem deguſtare velit, verum fruſtum potius mucidi panis præoptet. Eadem plane *Medicamentorum* eſt ratio, ut ſi unum idemque, paulo diutius, præſcripſeris ægro, e. g. Rhabarba-

 ram

ram & Cort. Chinæ, & id genus alia, faſtidium certe ac vomitus, vel primo obtutu, immo nomine ſolo, ipſi moveatur. Phyſica nos docet Scientia, in vitrum, aqua, plena ac redundanti menſura, refertum, plures inſuper Ducatos infundi poſſe; ſi Sal culinare, Sal Amoniacum, Nitrum &c. addatur, id quoque locum obtinet, quamvis antea ne aquæ quidem guttam capere potuit vitrum. Quum unico ſaturati cibo ſumus, ut nihil fere amplius deſideremus, niſi plura ſuppetant fercula, de ceteris tamen, ubi diverſi fuerint generis, quidquam comedere valemus: idcirco, carnibus ad ſatietatem usque comeſtis, placenta, juſculo, fructibus, bellariis, aliisque denique dapibus epulari poſſumus. Ipſa vero natura indicat, dum cibi amplius digerendi impotens fuerit. Menſtruum diverſi eſſe generis videtur: Illo jam menſtruo cibariis abſorbto, quod hujuscemodi victum ſolvere poteſt, ſatietas demum exiſtit; Verum tamen natura plus in promtu habet menſtrui, ubi plus nimirum variantis cibi acceſſerit. Hinc eſt, quod nonnulli e veteribus noſtris Medicis opinati ſint, Ciborum concoctionem ex ipſorum varietate oriri, aut ab heterogeneis luctam qua fieri inter Alcalinum & Acidum, aut fermentationem quandam, cibum craſſiorem in chylum bonum digerentem, quemadmodum ex farina panem illa digeſtibilem, ſive ex ptiſana bonum ac jucundi ſaporis potum efficit. Nemo fere neſcit, nullum plane efficacius dari remedium pueris, chartarum luſui nimium quantum aſvetis, quam ſi per aliquot continuos dies, ſine ulla alterius ludi vel otii intercapedine

dine, cum iis ludamus, quo tandem venit, ut ipſos chartarum ita pertæſum ſit, ut easdem in poſterum ne adſpectu quidem ſuo dignentur.

§. VI.

Omne, quidquid in corpus agit humanum, in *olfactum* atque *guſtum* agat neceſſe eſt, nempe *volatilia* in cerebrum, quæ quidem ſtimulant, non autem nutriunt; cerebrum enim a corporeo tantum nutritur. *Sapida* autem, qua Sapida in corporeum agunt. Verum ea inter *Sapida*, quæ alimenta præbent, humida numerantur ac ſicca, acida & pingvia, dulcia denique ac mucilaginoſa, non vero amara, non ſtiptica, non acria, nec denique ſalſa.

Omne profecto nimia doſi & abundantia noxium eſt, immo vel optimum quodque ac ſaluberrimum, ita quidem, ut in Medicina nihil cuiquam prius ſit, nihil antiquius, qvam ipſam quidem *doſin* rite, ut fas eſt, accurateque pernoſcere. Ingerenda certe omnia, ſecundum ſuas quodque qualitates ſapidas, in ſolida pariter, atque fluida agunt & nimia portione ſanitati corporis non poſſunt non maxime nocere. Vinum, dulciſſimum illud nectar, langvidos atque torpentes, quaſi ex orci faucibus excitat; nimia autem *doſi* ſuffocat & occidit. Potiora vero alimenta, ſecundum indolem ipſorum ac qualitatem, leviter jam perſtringere, e re eſſe duximus.

AQUOSA. Hæc inter numerantur Viridia *Olera*, *Radices, Fructus*, uti Poma, Pruna, Melones, &c. Singula hæc fibras efficiunt laxiores, proptereaque corpus etiam ſegne reddunt, ac ſolidorum enervant robur. Hinc corpus bibulum factum, im-

pu-

purum etiam aërem, nimis attrahit: Febres intermittentes & exarcerbantes gignuntur. Exemplum hujus rei, uti domeſticum, ita certiſſimum in Secretario quodam, cui *Elvio* nomen, habemus, qui, quod Cucumerum nimis avidus erat, Febri intermittente quotannis laboravit, usquedum eodem hoc morbo tandem periit. Sic, qui Melones nimis comederit, inſequenti auctumno, ſibi præcaveat neceſſe eſt, ne in Febrim intermittentem incidat, quippe multa hujuscemodi exempla ſuppetunt. *Aquoſa* hæcce fluida nimis diluunt, hominemque ad ſterilitatem reddunt proclivem. Exp. Lobelius ſuo nos certiores fecit teſtimonio, Nobilem Anglum, qui cum unaquaque cœna oleracea comederet, nullos ex florentis ætatis conjuge liberos procreaſſe, ſuo tamen monitu ſuaſuque ab oleraceis abſtinentem, multa demum cara amoris pignora accepiſſe. Quin & quotidiana teſtatur experientia, eos, qui Theæ potu nimis utuntur, qua ſolida ac fluida, maxime debiles fieri,ita quidem,ut ventriculus ſuam deſideret cibi appetitionem. ac corpus requiem, artusque tremuli omnino evadant.

SICCA vero, e. g. Nuces, panis ſiccus, inprimis e cortice pini Dalekarlorum, uſtulatæ *coffeæ* potus &c. nimis roborando & exſiccando Fibras, conſtringunt, unde obſtipationes Alvinæ, Marasmus, &c. Hinc cauſſa ſubeſt, cur Dalekarli, panem e cortice pini comedentes, bis ſaltem quavis hebdomade, juſculum cum copioſiori butyro paratum haurire cogantur.

PINGUIA,e. g. *Oleum Olivarum,Butyrum, Lardum, Medullæ*, Fibras emolliunt, relaxant ſolida, appetitum tollunt, digeſtionem vitiant, transſpirationem impe-

impediunt, acidum ſpontaneum admittunt, excitant Hernias, dentes lædunt, noxia Hyſtericis, Criticis Febribus, Eryſipelati.

STIPTICA, pingvibus contraria, in Diæta rarius uſurpantur, præter *Olivas* conditas, *Myriſticas*, eundemque, ac *Sicca*, fere effectum habent, magis licet obſtipantia fuerint.

ACIDA, e. g. *Lac acidum*, *Panis acidus* & Acidum in quocunque cibo, *Vina* acida, excitant acidum in primis viis, bilem frangunt, ſangvinem reſolvunt, corpus frigidum reddunt, dentes carioſos efficiunt, unde Soda, Colica, Hyſteria, Hypochondriaſis, Melancholia, Arthritis, Calculus, & Scirrhoſitas Glandularum.

AMARA, Acidis oppoſita, Alcalina, in cibum non transeunt, naturæ adverſa, uti ſunt carnes nimis aſſatæ, aut putredine infectæ, quæ accendunt ſangvinem, phlogoſes inducunt, circulationem ſangvinis irritant, & Febres putridas facile efficiunt.

VISCOSA, uti omnia Farinoſa non fermentata, e. g. *Pultes*, *Piſces*, *Caricæ* &c. inviſcant humores, eorumque tarditatem efficiunt, unde Pituita, Leucophlegmatia, & tarditas totius corporis, Ventriculi Anorexia, morbi etiam Soporoſi.

SALSA, quorum in Hyperboreis hiſce terris major eſt copia, hiemali præſertim tempore, quum viridia fercula & inemtæ dapes, quantum ſat eſt, haud ſuppetant. Cibaria enim, in primis e regno Animali petita, ſi diutius conſerventur, ſale utique condienda ſunt. e. g. *Carnes* ſalitæ; *Piſces* ſalſi, *Haleces*, *Gadi*, *Salmones* &c. Hæc nimirum apud

noſtra-

noſtrates maxime communia ſunt vulgi fercula; humores vero corporis Salſos efficiunt, gingivas rodunt, & œdematoſos reddunt, immo membranas ipſas osſium vellicant, unde Ruſticis Iſchiaticus dolor, Scorbutus, Ulcera cacoëchica frequentiſſima.

DULCIA, uti *Lac* dulce, *Saccharata*, *Mellita*, *Chocolada*, aliaque permulta fercula, reddunt fibras corporis teneras & debiles; unde Nobiliores plectuntur & debilitantur, quemadmodum quotidiana docet experientia, & abunde conſtat ex carnibus Suum in America ſaginatorum fecibus Sacchari; adeoque enervant præſertim ſimul Salina.

ACRIA, Dulcibus oppoſita, pauca intra corpus admittuntur humanum, ſi excipiantur *Aromata*, *Sinapis*, *Naſturtium* aqvaticum, *Armoracia* & *Alliacea*, quæ condimenta potius, quam alimenta, apud noſtrates habentur. Hæc vero corrodunt ubique, rubefacientia, excorientia, veſicantia, ſtimulantia & pellentia, ut vix, ac ne vix quidem, tanquam cibaria conſiderentur. Illis, qui hisce, tanquam cibi condimentis, nimis utuntur, membrana ventriculi villoſa corroditur, unde tarditas digeſtionis ventriculi, & totum corpus quaſi calloſum redditur, undique enim derodunt, deroſumque in cicatricem ſolidatur, unde homo ad omnia demum munia ineptus evadit, præterquam quod acre ſuccum Alimentarem corrumpit, quod viſcidum tamen erit: hinc macies totius etiam corporis haud dubie efficitur.

Perlubens equidem concedam, magnam vim eſſe *Conſvetudinis*, naturæ ipſius amaſiæ, in quibusdam maxime gentibus, quæ a teneris inde ſimplicibus hiſce

per-

perferendis aſuevere. Nec unquam diffitebor, neceſſitatem, omnium magiſtram, guſtum fortiorem aliquando reddere poſſe, ejusque officinam ita corroborare, ut aliquanto diutius iſthæc ſuſtinere queant nonnulli. Id denique haud diſſimulandum, quod ruſticorum bajulorumque *labor* propemodum Herculeus hæc vincere posſit, quibus debiliorem corporis conſtitutionem omnino imparem judicaveris. Sin vero a potiori quidquam concludere liceat, facile dixerim, melioris nobiliorisque ſortis ac conditionis hominibus, utpote qvos nec fames, nec ſervitus, nec aliud denique neceſſitatis urſerit telum, ſimpliciſſimam hanc Diætam prorſus inimicam eſſe, &, ſupra quam dici posſit, adverſam. Immo vero ſi illas, hanc qui ſervaverint, gentes paulo curatius conſiderare velimus, ſat utique patet, has, conſvetudo licet, fames & labor quidquam effecerit, charactere, neſcio quo, ab aliis omnibus, eſſe diverſas. Eos omnes propius pervelim inſpiciamus, qui in ſingulari quodam vivendi genere ſine ulla degant varietate, hosque, tam animo, quam corpore, mirum in modum immutatos, mox erimus viſuri. Sic Sartorem, Sutorem ac Hominem Litteratum, maxime qui inter chartarum librorumque volumina, die nocteque Scientiis meditabundus invigilat abſtruſioribus, ab ipſo vultu, inceſſu ac corporis ſtatura, ceteris omnibus dignoſcere valemus. Ipſe enim horum animus, indoles ac ingenium ita ſenſim permutantur, ut Eruditus, Miles ac Opifex ſuos quisque geſtus in aliorum converſatione habuerint, nec novum unquam vultum capere potuerint. Hinc eſt, quod Opulentiores Nobilio-

bilioresque, & Aulici inprimis; qui variis ſeſe delectant otiis ac exercitationibus, ceteros, tanquam pedantismo, uti dicitur, fœde infectos, lato ſupercilio ſpernant ac dedignentur. Quin illi etiam hilares magis, alacres ac vividi, haud tamen Solidiores, merito habeantur. Proinde qui urbanæ vitæ, morumque commendabili elegantiæ omni niſu ſtuduerit, id arbitretur apprime in omni vita eſſe utile, *ne quid nimis;* ſecus enim qui fecerit, corpus animumque rigidum habebit, durus ac pervicax propoſiti, ad internecionem usque tenax, ac corporis denique ſtatura, inſtar hominis erit rudis atque plebeji. Haud diſſimiliter res ſeſe habet, ſi venticulum ſpectes; quippe variis adſveſcat cibariis oportet, ut alacer & vigore plenus in ſuo ſano ſervetur ſtatu. Hinc *Hoffmannus:* Populi Septentrionales, qui, a teneris annis, repentinas mutationes ſuſtinere coacti, minus, quam ceteri, in morbos incidunt, & facilius ab iis convaleſcunt. Quod ſi pauxillum cujusque generis cibo immiſceatur, haud unum idemque tanta adhiberi copia poterit, ut præcipuam quandam diatheſin vel discrasſiam efficere queat. Quippe artium, quotquot fuerint, præſtantiſſima eſt, modum, in quo omnis virtus, rerumque lineas non excedere, quas quidem ſi vel transverſum ungvem tranſilieris, haud ſane indemnis evades ac illæſus.

Medium tenuere beati.

S. D. G.

✠ ✠ ✠